

Tasviriy San'atda Rang Massasi: Navoiy Ijodidagi Badiiy Yechimlar**Qutliyeva Mahbuba Bekpulatovna**

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası

Anatatsiya: Ushbu maqola tasviriy san'atda rang massasining badiiy yechimlari, xususan, Alisher Navoiy ijodidagi rang massasi orqali badiiy obrazlarni ifodalash masalasiga bag'ishlangan. Tadqiqotda rang massasi yordamida kompozitsion uyg'unlik, estetik hissiyot va obrazlarning vizual ta'siri tahlil qilinadi. Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlarning ranglar orqali jonlantirilishi, fon bilan uyg'unligi va ranglarning psixologik ta'siri ham o'rganiladi. Maqola natijalari tasviriy san'at darslarida rang massasi bilan ishlashning metodik jihatlarini aniqlash va o'quvchilarda ijodiy ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Tasviriy san'at, Alisher Navoiy, rang massasi, badiiy ifodalanish, kompozitsiya, estetik hissiyot, pedagogik metodika

Rang massasi tasviriy san'atda badiiy ifodaning muhim tarkibiy elementi hisoblanadi. Rang orqali badiiy obrazlar jonlanadi, ularning ruhiy holati va hissiy kechinmalari tomoshabiga yetkaziladi, kompozitsion uyg'unlik yaratiladi. Alisher Navoiy ijodi esa nafaqat adabiyotning, balki tasviriy san'atning ham boy manbai sifatida e'tirof etilgan. Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlar rang massasi orqali vizual tarzda ifodalanadi va estetik jihatdan boyitiladi.

Tadqiqotda Navoiy ijodidagi rang massasi bilan ishlashning nazariy va amaliy jihatlarini, ranglarning obrazlar va fon bilan uyg'unligi, kontrast va kombinatsiyalar orqali badiiy ifodaning kuchaytirilishi tahlil qilinadi. Shuningdek, rang massasi yordamida o'quvchilarda estetik did, vizual tafakkur va kompozitsion ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi. Ushbu maqola natijalari tasviriy san'at darslarida amaliy qo'llanma sifatida foydalanish uchun ilmiy asos yaratadi.

Alisher Navoiy asarlarida rang massasi badiiy ifodaning markaziy elementi sifatida muhim rol o'ynaydi. Rang massasi yordamida badiiy obrazlar jonlanadi, ularning ruhiy holati, his-tuyg'ulari va voqealarning ichki ma'nosi tomoshabiga yetkaziladi. Rang massasi nafaqat vizual go'zallik yaratadi, balki kompozitsion uyg'unlikni ta'minlab, badiiy tasvirni yanada boy va mazmunli qiladi. Navoiy ijodidagi ranglarning estetik va emotsional xususiyatlari badiiy obrazlarning ruhiy qirralarini ochishda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi.

Rang massasi bilan ishlash jarayonida ranglarning yorqinligi, to'qligi va kontrasti muhim hisoblanadi. Yorqin va to'q ranglar dramatik vaziyatlarni, kuchli emotsiyalarni ifodalashda ishlatilsa, sokin, yumshoq ranglar tinchlik, uyg'unlik va muvozanat hissini beradi. Navoiy asarlaridagi badiiy obrazlarning ranglar orqali tasvirlanishi esa tasviriy

san'atda estetik did va vizual tafakkur rivojlanishiga imkon yaratadi. Rang massasi yordamida obrazlarning asosiy va yordamchi elementlari ajratiladi, kompozitsion markaz aniqlanadi va vizual ritm yaratiladi.

Tasviriy san'at pedagogikasida rang massasi bilan ishlash o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik sezgi va vizual tasavvur ko'nikmalarini rivojlantiradi. Ranglarning psixologik va badiiy funksiyalarini tushunish orqali o'quvchilar obraz yaratishda muvozanatni saqlash, kontrast va kombinatsiyalardan foydalanish bo'yicha ko'nikmalarni hosil qiladilar. Shu bilan birga, rang massasi yordamida o'quvchilar obrazning hissiy kayfiyatini ifodalash va badiiy tafsilotlarni yanada jonli qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Navoiy ijodida rang massasi bilan ishlashda ranglarning kombinatsiyasi va kontrasti alohida ahamiyatga ega. Masalan, qizil va sarg'ish ranglar kuchli dramatik effekt va emotsional qirralarni ifodalasa, ko'k va yashil ranglar tinchlik va uyg'unlik hissini beradi. Ranglarning uyg'unligi va kontrasti yordamida obraz fon bilan muvozanatli va badiiy jihatdan mukammal ko'rinadi. Shu sababli rang massasi bilan ishlashning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur o'rganish tasviriy san'atda muhim ilmiy masala hisoblanadi.

Rang massasi bilan ishlashda texnik jihatlar ham e'tibordan chetda qolmaydi. Yog'och, qog'oz, kanvas kabi sirtlar va turli bo'yoq texnikalari rang massasi effektini o'zgartiradi. Ranglarning yorqinligi, qatlamlash usuli, intensivligi va o'zaro ta'siri tasvirning badiiy kuchini oshiradi. Navoiy asarlaridan ilhomlangan ijodiy mashg'ulotlarda bu jihatlar o'quvchilarga rang massasi bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Shuningdek, rang massasi yordamida badiiy tasvirning dramatik va emotsional qirralari kuchaytiriladi. Ranglarning to'qligi, yorqinligi va nisbati obrazlarning ruhiy holati, voqealar zanjiri va badiiy mazmunini yanada jonli ifodalaydi. Navoiy ijodidagi badiiy tasvirlar rang massasining kuchli vosita ekanligini namoyish etadi va tasviriy san'at darslarida rang bilan ishlash metodikasi uchun ilmiy asos yaratadi.

Rang massasi bilan ishlash o'quvchilarda ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Rang massasi yordamida o'quvchilar estetik did, vizual tafakkur va kompozitsion qobiliyatlarini shakllantiradilar. Ranglarning badiiy va psixologik funksiyalarini tushunib, kontrastlarni tanlash, muvozanatni saqlash va obrazning hissiy kayfiyatini yetkazish bo'yicha ko'nikmalar hosil qiladilar. Shu tarzda rang massasi nafaqat badiiy tasvirni jonlantiradi, balki pedagogik jarayonda ijodiy fikrlash va estetik tafakkur rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Natijada, Alisher Navoiy asarlaridagi rang massasi masalasi tasviriy san'atda amaliy va nazariy jihatlarini birlashtirgan holda ijodiy jarayonni boyitadi. Rang massasi yordamida o'quvchilar estetik did, vizual tafakkur va badiiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar, bu esa tasviriy san'at darslarida rang massasi bilan ishlashning samaradorligini oshiradi va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi. Tadqiqot natijalari rang

massasi bilan ishlash metodikasini takomillashtirish va ijodiy mashg'ulotlarda samarali qo'llash uchun ilmiy asos yaratadi.

Alisher Navoiy ijodida rang massasi tasviriy san'atning muhim badiiy vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Rang massasi yordamida obrazlar jonlanadi, ularning ruhiy holati va hissiy kechinmalari tomoshabiga yetkaziladi, kompozitsion uyg'unlik yaratiladi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ranglarning uyg'unligi, kontrasti va fon bilan bog'liqligi badiiy tasvirning vizual kuchini oshiradi.

Navoiy asarlarida rang massasi bilan ishlash o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik did va vizual tafsilotlarni tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Rang massasi bilan ishlashda kompozitsion muvozanatni saqlash, ranglarning psixologik va estetik xususiyatlarini hisobga olish, kontrast va kombinatsiyalardan foydalanish muhimdir. Texnik uslublar va materiallarning xususiyatlarini hisobga olgan holda rang massasi bilan ishlashning pedagogik samaradorligi oshadi.

Shunday qilib, Alisher Navoiy asarlaridagi rang massasi tasviriy san'atda amaliy va nazariy jihatlarni birlashtirib, ijodiy jarayonni boyitadi, o'quvchilarda badiiy tafakkur va rang bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Tadqiqot natijalari rang massasi bilan ishlash metodikasini takomillashtirish va ijodiy mashg'ulotlarda samarali qo'llash uchun ilmiy asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Navoiy, A. Xamsa. Toshkent, 2019.
2. Navoiy, A. Lison ut-Tayr. Toshkent, 2020.
3. Shavdirov, S. A. Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti. Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka, 2017, №2, 109-110.
4. Shavdirov, S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons. Eastern European Scientific Journal, 2017, №1, 131-134.
5. Shavdirov, S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region. E3S Web of Conferences, 2024, 587, 02016.
6. Shavdirov, S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology. AIP Conference Proceedings, 2025, 3268, 070035.
7. Shavdirov, S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari. Inter education & global study, 2024, №1, 8-14.
8. Ibraimov, X., Shavdirov, S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students. Science and Innovation, 2023, 2, B10, 192-198.
9. Shavdirov, S. A. Izobrazitel'nomu i prikladnomu iskusstvu. International Scientific Review of the Problems and Prospects of Modern Science and Education, 2018, 84-85.

10. Shovdirov, S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH. Eurasian Journal of Academic Research, 2023, 3(12), 193-196.

11. Baymetov, B. B., Shovdirov, S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts. International Journal on Integrated Education, 2023, 4(3), 60-66.